Львôвъ, Вт... (16) сѣ... 18...

Рочникъ IV.

ДѢЛО

Предплата на „Дѣло“ *для Австріи*:
на цѣлый рôкъ . . 12 зр.
на пôвъ року . . 6 зр.
на чверть року . . 3 зр.
съ дод. „Библіотеки“:
на цѣлый рôкъ . . 16 зр.
на пôвъ року . . 8 зр.
на чверть року . . 4 зр.
на самъ додатокъ:
на цѣлый рôкъ . зр. 5·—
на пôвъ року . зр. 2·50
на чверть року . зр. 1·25

Для Россіи
на цѣлый рôкъ . . 12 рубл.
на пôвъ року . . 6 рубл.
на чверть року . . 3 рубл.
съ дод. „Библіотеки“:
на цѣлый рôкъ . 16 рубл.
на пôвъ року . . 8 рубл.
на четверть року . 4 рубл.
на самъ додатокъ:
на цѣлый рôкъ . 5 рубл.
на пôвъ року . 2 р. 50к.

Заграницѣ, окрôмъ Россіи:
. . . . 15 зр.
. . . . 7·50 зр.
. . . . 3·75 зр.
на самъ додатокъ:
на цѣлый рôкъ . . 6 зр.

...добы не було жадной перервы въ ...высылцѣ „Дѣла“.

Змѣна адресы: Редакція, администрація и експедиція „Дѣла“ знаходятся при ул. Галицкôй ч. 44, 2. поверхъ.

Редакція и администрація „Дѣла“.

...новымъ рокомъ 1883 выходить ...три разы на тіждень, до второ... четверга и суботы.

Предплата на „Дѣло“ выноситъ на мѣ... **1 зр.**, на *чверть року* **3 зр.**, на *пôвъ* ... **6 зр.**, на *цѣлый рôкъ* **12 зр.**

Предплата на **„Библіотеку наук... и повѣстей“** выноситъ на *чверть року* 1 зр. ... **кр.**, на *пôвъ року* **1 зр. 50 кр.**, на ... *цѣлый рôкъ* **5 зр.** а. в.

Предплата на *„Дѣло“ вразъ съ „Библіотекою“* выноситъ чвертьрôчно 4 зр., пôврочно 8 зр., цѣлорôчно 16 зр. а. в.

Предплата на „Дѣло“ выноситъ для Россіи чвертьрôчно 3 руб., пôврочно 6 руб., цѣлорôчно 12 руб. Предплата на „Дѣло“ вразъ съ „Библіотекою“ выноситъ для Россіи ... чвертьрôчно 4 руб., пôврочно 8 руб., цѣлорôчно ... руб. — Предплата на саму „Библіотеку“ (безъ „Дѣла“) ... 2 руб. 50 коп., цѣлорôчно ... 5 руб. ...

...тыжднево що найменше чотири ... печатныхъ аркушѣвъ ... роднои, займаючои и поучаючою ... вышню 26 аркушѣвъ розпочатою ... „Грамотѣ и праця“, проте повсякчасни предплатники „Библіотеки“ мають ... 2 зр. а. в., взглядно 2 руб., ... въ семъ роцѣ тыхъ 26 аркушѣвъ ... даванои въ р. 1882, котра сôбою ... або букотôмъ с. р. ...

Предплату слѣдуючу ... (черезъ приказомъ до „Адмінистрациї ... Львовѣ“, ул. ... „Дѣло“ и ... розпр... можна писемно ... або на пôвроку, ... квартально, ... мусить на собѣ з... замовляючого, часъ ... менше, якъ буде п...

Просимо о т...

Просимо о в... рôкъ 1882 и п... тою або замов...

Оглядъ слов... австрійскихъ Ру...

Головна причина мало ... цѣль. Потреба органіч... галистики. Потреба щ... роботы. Переглядъ р...

Всякій народъ к... гаеся и поступае на ... суспôльнôмъ и умысл... него ôтбувався пôсля... розумно, подѣлена по... якъ з... каж... не иначше як и ... за приводомъ пи... писи... тися до орга... ючои ... то передовсѣмъ огрѣл... могли дви...ною и д... культурным... нальност... суспôльнымъ переса... щобы у на...тивного ... билося; мало корм... Русинôвъ, дальшои ... чучуеся ой и неза... насъ чима... еще на... ой случаѣ... наро... бость на ...мѣе бѣ... мо недостае то въ ... немо розумѣе ... ю та ру...е влас... ти головнои ... въ ... народныхъ ...

Тутъ вы... е в... ика наша, ... ихъ ... эвивати и ... люд... вати на ... ихъ ... достачѣ ...

Наша ...

...ду головною задачею своеи програмы: ...будити и сполучити всѣхъ добромыслячихъ ...мъ Русинôвъ до великого дѣла народного ... ...ня и розвою нашои народнои самостôй... ... Кождый раціональный господарь робитъ ... кождемъ року переглядъ свого господарства ... съ ...вымъ рокомъ укладае собѣ плянъ его даль... ...розвою. Чижь мы малибы инакше посту... — Намъ власне потреба добре розглянуто за минувшій рôкъ у насъ зробилося, та ... перечисливши нашѣ роботы и силы, роз... ...сь, чого намъ еще не достае, що потребуе ...ы, ôтновленя або скрѣпленя, вытычити дальшу дорогу, якою слѣдувалобы повести народну ...у.

Сповняючи нашу повинность дневникарску, ...глянемо напередъ словесну працю Русинôвъ ...трійскихъ.

Въ значнôй части словесна праця австрій... ...ъ Русинôвъ выявляеся въ досыть поважнôмъ ...ѣ періодичныхъ выдань и часописей, коло ...кихъ громадятся литературнѣ силы. Стрѣчаемо вправдѣ въ сѣмъ роцѣ съ меншимъ числомъ ...сей въ порôвнаню съ рокомъ 1881, однакъ ...ае...мо, щобы се зменшенье принесло дѣйстну ...; бо вже тамтого року замѣтили мы, що не ... часопись, иногды выростаюча якъ грибы ...нôй вохкости, ôтповѣдала потребамъ су... ...сти рускои и служила интересамъ руского ...ня. Зваживши збôльшенье гдеякихъ часописей, ...мо смѣло сказати, що читателѣ не дôзнали ...ы що до скôлькости подаваного корму ду... ...хов. Наша знову рѣчь, чи кормъ сей бувъ ...живный та здоровый. Съ жалемъ треба ...ать, що зовсѣмъ еще не занедбано у насъ ...ды тои политичнои або й литературнои ...блуины по манôвцяхъ та бездорожахъ, та що ...ароднаа пословиця „Пригоды навчатъ зго...

...правъ, перемѣнити ажь до самыхъ основъ организацію чину монашеского, зложити въ найвысшого достоиньства церковного пастыря великои паствы, перемѣнити организацію цѣлои ерархіи, обезсилити найсильнѣйшихъ, довести до ôтчаяня найбôльшихъ ентузіястôвъ, потрясти цѣлымъ свѣтоглядомъ не тôлько поодинокихъ провôдникôвъ, але навѣть цѣлыхъ партій, — словомъ вызвати въ цѣлôмъ краю всесторонну перемѣну, руину и обнову, — до такъ кольосальнои еволюціи, и то въ однôмъ роцѣ, не выстарчитъ сила однои, хочьбы найбôльше могучои особы, однои хочьбы и верховодячои партіи, сила одного, хочьбы найсильнѣйшого ворожого направленя, — на такъ многочисленнѣ и далекосягаючѣ факты мусѣли зложитись найрôжнороднѣйшѣ причины, найрôжнороднѣйшѣ елементы, вплывы и силы, такъ позитивнѣ якъ и негативнѣ.

Наша природа накланяе насъ складати вину всѣхъ намъ непріятныхъ подѣй на другихъ, тôлько не на себе, на нашихъ „недругôвъ“, „ворогôвъ“ и т. д., а наконець хочьбы на лиху долю, тôлько хорони Боже не на себе самого. Тая навычка сталася у насъ вже другою и то такъ улюбленою натурою, що нѣчо не выскуе такъ дуже нашои похвалы, пріязного узнаня а навѣть ентузіязму, якъ коли доведеся намъ публично почути голосъ, хочьбы навѣть и фарисейскій, що ось то таке лихо спало на насъ безъ найменшои нашои вины. Зъ того выробився у насъ навѣть рôдъ спекуляціи на патріотизмъ загалу и вроджене кождому чоловѣкови чувство самолюбства и вызыскуванье нашои добродушности черезъ людей, котрѣ тôлько черезъ пôдлещуванье и вѣчне голошенье нашои мало що не кождочаснои невогрѣшимости, черезъ плеканье дуже небезпечного а при тôмъ для насъ шкодливого самообманьства, черезъ закрыванье власныхъ блудôвъ, власнои бездѣльности, а за то шумне алярмованье о неустаючôй злобѣ долѣ и неперечислимыхъ ворогôвъ — стараются выскати и, якъ само розумѣеся, легко и безъ труду выскуютъ патентъ найзазнатѣйшихъ и найвѣрнѣйшихъ поборникôвъ Руси и щирого патріотизму. Ôтъ того то позôстаемо мы все бездѣльнѣ, набралисьмося непоборимого пересуду, що нѣчого навѣть у себе самыхъ не можемо зробити, нѣколи о власныхъ силахъ напередъ поступати и навѣть того не въ силѣ мы зробити, що роблятъ малочисленнѣ Словаки пôдъ напоромъ державно зъорганизованои не... ...рскои, що роблятъ Чехи пôдъ ... миліоновому, все... свѣтною силою ... величезнымъ бо... гатствомъ еконо... ...кавнымъ и су... спôльнымъ пребо... германьского свѣта. Начитуючи... трійцятыхъ ...лѣтъ тыхъ спекуля... ...длестныхъ голосôвъ о нашôй ко... ...винности и ôтвѣчнôй злобѣ наше... ...ихъ во... рогôвъ неперечислимых... ...ы ôтъ тои для кождого чоловѣка ... е для кождого публичного дѣяте... ...дого народа необходимои и коли... ...ихъ часôвъ и для насъ обовязуюче... ...ть собѣ постелишь, такъ ся выс... ...ь мовляли практичнѣ и тою прак... Римляне: Quisque suae fortunae fabe... забули мы на ту мудрôсть предкôвъ ... „Поможи собѣ небоже, то и Богъ тоб... може“. Наслѣдствомъ такъ впоюваных... насъ поглядôвъ выробилося у нашого за... те сумне пересвѣдченье, що Русинъ не мож... и не повиненъ нѣчого самъ робити, що ôнъ має лише выжидати и терпѣти. Тымъ часомъ самъ поверховный поглядъ показуе, що нема нѣ одного народу на свѣтѣ, котрый бы не мавъ своихъ противникôвъ; взглядно ворогôвъ. Щоде нне житье показуе намъ, що нѣ одинъ народъ не выдвигнувся до питомого житя и розвою безъ власнои працѣ и обновы, а ческій народъ есть для насъ найлучшимъ поучаючимъ примѣромъ, якъ намъ зъ давенъ-давна поступати слѣдувало. Божь нѣкто не заперечитъ, що нѣмецка сила ворожа внищила самостôйнôсть ческого королевства, що нѣмецка сила затамувала всѣ струѣ самостôйного житя духового Чехôвъ и не въ парляментарнôй битвѣ або въ судовôй салѣ, але на крôвавôмъ поли Бѣлои горы знищила цвѣтъ ческого народа и его интелигенціи, а поспôльство, позбавлене проводирôвъ и всякои обороны, закувалъ въ кайданы темноты и неволѣ не гôршои, въ якôй находився и нашь народъ. Чижь Чехи котрыхъ народнôсть складалася въ двайцятыхъ рокахъ всего на всего зъ сѣмохъ патріотôвъ котрыхъ звычаѣ и обычаѣ и строѣ народн... зъамальгамовано до непôзнаня съ нѣмецкими котрыхъ языкъ осмѣяный и погорджены... рôвно якъ и нашь, бувъ заховався тôлько ... малочисленныхъ хатахъ селяньскихъ, — чиж... пытаемо, Чехи булибы ставули тамъ, где с... ятъ твердою неустрашимою а повнымъ цв...

...ЛЯДЪ на рôкъ 1882.

I.

...минувшій рôкъ 1882 буде належати безпер... до найпамятнѣйшихъ въ исторіи Руси... Не знаемо, чи въ исторіи нашого но... вогтя найдеся рôкъ подôбный минувшому. Не... ...о пребогатый въ многочисленнѣ по... дѣ...ыкаючѣ дальшого житя и розвою а ...уществованя нашои народности, але ...ерповненый неустаючою грозою тай... ...нѣ, — рôкъ 1882 приносивъ не тôлько ...мѣсяця, але майже кождого дня новѣ ...чѣ, новѣ потрясеня, новѣ перемѣны, ...ихъ часто не тôлько дрожали, але зъ ...пирали рускѣ серця, захитувались въ ...страшимости навѣть найсмѣлѣйшѣ борцѣ, ...ахали горячѣ патріоты, и, здавалося, все поверталося въ темный хаосъ, зъ котрого нѣкто не бачивъ выходу.

...е знаемо, якъ будучій историкъ тепе... рѣшаеся наименуе сей рôкъ 1882, въ кождôмъ одначай случаю буде ôнъ початкомъ новои ...добы ...ки въ Галичинѣ. Нѣчого на свѣтѣ не дае...ся безъ причины. Потрясти цѣлою бу... ...ковою, все одно, якъ и кимъ бы она ...ла ...ена, потрясти домашнымъ спокоемъ ...ки...ватокъ людей, все одно, чи менше чи ...більше ...вѣдомыхъ способу обороны своихъ

...ванои не... ...рскои, що роблятъ Чехи пôдъ ... миліоновому, все... свѣтною силою ... величезнымъ бо... гатствомъ еконо... ...кавнымъ и су... спôльнымъ пребо... германьского свѣта. Начитуючи... трійцятыхъ ...лѣтъ тыхъ спекуля... ...длестныхъ голосôвъ о нашôй ко... ...винности и ôтвѣчнôй злобѣ наше... ...ихъ во... рогôвъ неперечислимых... ...ы ôтъ тои для кождого чоловѣка ... е для кождого публичного дѣяте... ...дого народа необходимои и коли... ...ихъ часôвъ и для насъ обовязуюче... ...ть собѣ постелишь, такъ ся выс... ...ь мовляли практичнѣ и тою прак... Римляне: Quisque suae fortunae fabe... забули мы на ту мудрôсть предкôвъ ... „Поможи собѣ небоже, то и Богъ тоб... може“. Наслѣдствомъ такъ впоюваных... насъ поглядôвъ выробилося у нашого за... те сумне пересвѣдченье, що Русинъ не мож... и не повиненъ нѣчого самъ робити, що ôнъ має лише выжидати и терпѣти. Тымъ часомъ самъ поверховный поглядъ показуе, що нема нѣ одного народу на свѣтѣ, котрый бы не мавъ своихъ противникôвъ; взглядно ворогôвъ. Щоде нне житье показуе намъ, що нѣ одинъ народъ не выдвигнувся до питомого житя и розвою безъ власнои працѣ и обновы, а ческій народъ есть для насъ найлучшимъ поучаючимъ примѣромъ, якъ намъ зъ давенъ-давна поступати слѣдувало. Божь нѣкто не заперечитъ, що нѣмецка сила ворожа внищила самостôйнôсть ческого королевства, що нѣмецка сила затамувала всѣ струѣ самостôйного житя духового Чехôвъ и не въ парляментарнôй битвѣ або въ судовôй салѣ, але на крôвавôмъ поли Бѣлои горы знищила цвѣтъ ческого народа и его интелигенціи, а поспôльство, позбавлене проводирôвъ и всякои обороны, закувалъ въ кайданы темноты и неволѣ не гôршои, въ якôй находився и нашь народъ. Чижь Чехи котрыхъ народнôсть складалася въ двайцятыхъ рокахъ всего на всего зъ сѣмохъ патріотôвъ котрыхъ звычаѣ и обычаѣ и строѣ народн... зъамальгамовано до непôзнаня съ нѣмецкими котрыхъ языкъ осмѣяный и погорджены... рôвно якъ и нашь, бувъ заховався тôлько ... малочисленныхъ хатахъ селяньскихъ, — чиж... пытаемо, Чехи булибы ставули тамъ, где с... ятъ твердою неустрашимою а повнымъ цв...

...ду головною задачею своеи програмы: ...будити и сполучити всѣхъ добромыслячихъ ...мъ Русинôвъ до великого дѣла народного ... ...ня и розвою нашои народнои самостôй... ... Кождый раціональный господарь робитъ ... кождемъ року переглядъ свого господарства ... съ ...вымъ рокомъ укладае собѣ плянъ его даль... ...розвою. Чижь мы малибы инакше посту... — Намъ власне потреба добре розглянуто за минувшій рôкъ у насъ зробилося, та ... перечисливши нашѣ роботы и силы, роз... ...сь, чого намъ еще не достае, що потребуе ...ы, ôтновленя або скрѣпленя, вытычити дальшу дорогу, якою слѣдувалобы повести народну ...у.

Сповняючи нашу повинность дневникарску, ...глянемо напередъ словесну працю Русинôвъ ...трійскихъ.

Въ значнôй части словесна праця австрій... ...ъ Русинôвъ выявляеся въ досыть поважнôмъ ...ѣ періодичныхъ выдань и часописей, коло ...кихъ громадятся литературнѣ силы. Стрѣчаемо вправдѣ въ сѣмъ роцѣ съ меншимъ числомъ ...сей въ порôвнаню съ рокомъ 1881, однакъ ...ае...мо, щобы се зменшенье принесло дѣйстну ...; бо вже тамтого року замѣтили мы, що не ... часопись, иногды выростаюча якъ грибы ...нôй вохкости, ôтповѣдала потребамъ су... ...сти рускои и служила интересамъ руского ...ня. Зваживши збôльшенье гдеякихъ часописей, ...мо смѣло сказати, що читателѣ не дôзнали ...ы що до скôлькости подаваного корму ду... ...хов. Наша знову рѣчь, чи кормъ сей бувъ ...живный та здоровый. Съ жалемъ треба ...ать, що зовсѣмъ еще не занедбано у насъ ...ды тои политичнои або й литературнои ...блуины по манôвцяхъ та бездорожахъ, та що ...ароднаа пословиця „Пригоды навчатъ зго...ды“ не зовсѣмъ оправдалася. Не все и не всюда дбало руске дневникарство, щобы наша нива словесна була засѣяна здоровымъ зерномъ, не всюда вѣявъ той оживляючій духъ, що може розбудити и приеднати дрѣмучѣ силы и скрѣпити ...кхъ до спôльнои роботы народнои. Жаль сказати, що були и доси штучно пôддержуются у насъ часописи, що крôмъ руского письма не маютъ нѣчого спôльного съ моральными интересами рускои народности, але за те дуже упрямо апелюютъ до кишень рускихъ патріотôвъ, а одержавши предплату або перемѣняются въ безтерминову часопись, або въ пôддержуваню интригъ и незгоды межи Русинами шукаютъ новыхъ „патріотичныхъ“ подвигôвъ, чи проломôвъ. Та глянувши на сусѣдну журналистику польску, на еи направленье и средства, якими добиваеся своеи цѣли, мимовôльно подумаешь, що се не тôлько у насъ такъ дѣеся, але и почасти такожь у нашихъ сусѣдôвъ, котрѣ вже маютъ на такого роду часописи добре звѣстный терминъ „dzienników rewolwerowych“, та що мимо непріязныхъ обстоятельствъ наше дневникарство мало помало очищуеся зъ такихъ часописей, выдаваныхъ редакторами квалификаціи „Verunglückter Gymnasiast“, а черезъ то тôлько обаламучуючими добродушну публику.

Не вчисляючи часописей, котрѣ або съ початкомъ 1882 р. перестали выходити або середъ року появилися и упали и не входячи въ партійне становище поодинокихъ часописей и ихъ высше зазначену квалификацію — було въ ...личинѣ 15 часописей и періодичныхъ выдань именно: 1) политичныхъ *4* („*Дѣло*“ збôльшенôмъ форматѣ], „*Слово*“, „*Проломъ*“ Львовѣ и „*Карпатъ*“ [на Угорскôй Руси], ...трый теперь майже выключно печатаеся по ...дярски); 2) литературно-научныхъ *3* („*Зо...ря*“, „*Библіотека найзн. повѣстей*“ [литер. ...датокъ „Дѣла“] и „*Свѣтъ*“, всѣ во Львов... 3) популярно-политичныхъ *3* („*Батьк...щина*“ съ додаткомъ „*Рускій правопчаръ*“ во Ль...вѣ], „*Руска Рада*“ въ Коломыѣ и „*Вѣче*“ [до...токъ до „Пролома“]); 4) педагогичныхъ ...(„*Школьна Часопись*“ во Львовѣ и „*Пріятель ...тей*“ въ Коломыѣ?); 5) господарско-п... мысловыхъ *1* („*Господарь и Промышленн...*[въ збôльшенôмъ форматѣ] въ Станиславо... 6) церковна *1* („Галицкій Сіонъ“ у Льво... 7) гумористично-сатирична 1 („Зерк... у Львовѣ). Дочисливши до тыхъ „Родимый ...стокъ“, „Науку“, „Слово Боже“, „Страхопу... „Новость“ и льондоньску Eintagsfliege „Звѣз... котрѣ перестали выходити середъ року, то... лисьмо загаломъ 21 періодичныхъ выдань и ...сописей.

Окрôмъ обговору текучихъ справъ вол...ныхъ и суспôльныхъ подавало наше дневн...ство политичне бôльшого розмѣру статіи нау... Пôдносимъ тутъ именно зъ печатаныхъ с... въ „Дѣлѣ“ важнѣ розправы исторично-литер...нѣ: Ôгчитъ *проф. дра Целевича* „Про Оле... Довбущука, его попередникôвъ и ...слѣдникôвъ“, проф. З. „Іосифъ Го...марскій епископъ именованый ...кацкій и пляны Петра В. що до ... Угорщины“, „Болгарія и угорскій ...спинъ Юрій Венелинъ“, „Памяти ...лучшого друга“, крôмъ многихъ ... литературныхъ и критичныхъ фейлетонôвъ; ...ше статіи скарбово-статистичнѣ „Галицк... ...емизація“ и „Дослѣды на поли с... ...ики“ тай економичну розправу добре ... архитекта п. *В. Нагôрного* „Якъ соб... ...даютъ въ нуждѣ раду“. Зъ нау... ...литичныхъ брошуръ выданыхъ въ сѣмъ р...

...ы ...ервоборимôй ...економичъ бы були студого нарѣканя съ несправедливôсть и ...о мы идемо, жаль сказа... менше ôтъ трійцятого ...ды наша народнôсть не ...ь якъ ческа, але вже давно ...вже съ кôнцемъ XVIII. вѣку половинѣ XIX. ожила новымъ ...ратурнымъ житьемъ, мала свои ...университетѣ и могла свобôдно ...и безъ всякихъ перешкодъ и анѣ ...ѣ пôзнѣйше не мала поборювати та...ресильныхъ противникôвъ, якъ ческа ...сть. Дякуючи тôй нашôй политицѣ, мы ...зовсѣмъ противною дорогою ôтъ Чехôвъ ...видно мусѣли дôйти до зовсѣмъ противъ результатôвъ. Коли Чехи розбудили до ...поборимои енергіи и експанаивности всѣ вергвы свого народа, вытворили зовсѣмъ нову, якъ бы у насъ сказали „выковану", але пребогату словеснôсть питому и съ заслуженымъ правомъ здобули собѣ наконець университетъ, ту святыню питомого житя духового, безъ найменшого страху а съ правдивымъ героизмомъ перенесли бôльше, якъ чотиролѣтный станъ облоги централистôвъ, щоденнû конфискаты часописей и книжокъ, розвязуванье всякихъ хочьбы строго господарско-рôльничихъ товариствъ, людовыхъ читалень и кружкôвъ, и перебули тысячнû процесы о всякû можливû политичнû провины и нынѣ якъ и двайцять лѣтъ тому назадъ все стоятъ, якъ той фениксъ обновленый, въ повнôй молодечôй силѣ розвою и числячû ледво шѣсть миліонôвъ свого народу, оточенû величавымъ организмомъ державнымъ и культурнымъ смѣло и съ повною надѣею глядятъ въ свою національну будучнôсть, то мы Русины, народъ пятьнайцятимиліоновый, котрый еще до минувшого вѣку добивався своеи державнои самостôйности, розсадженый на найбогатшихъ, найжизненнѣйшихъ и найпоетичнѣйшихъ земляхъ европейского континенту, народъ, котрого интелигенція скрѣпила своею силою два сусѣднû народы и съ повнымъ правомъ вже въ першихъ початкахъ сего столѣтя устами крылошанина Могильницкого (Rozprawa o języku ruskim. Lwów, 1829) голосила свѣдомо свою національну самостôйнôсть, мы Русины протегованû правительствомъ що найменше до року 1860, упоенû тою протекціею, блаженною надѣею на ласку „свыше" въ тôй самôй епоцѣ житя, по майже двайцятилѣтныхъ парляментарныхъ подвигахъ опинилися тамъ, где жадинъ народъ, навѣть и найслабшій середъ такихъ обстоятельствъ не мôгбы опинитися, т. е. надъ прогчаяня и повнои дезорганизаціи, ...несвѣдомости своеи народности, сам... ...ойности своеи словесности, въ непроглядной безвыходности, середъ хаосу всѣхъ и вся, безъ звязи съ народомъ, безъ силы въ родинѣ, громадѣ и краю, съ однымъ, якъ намъ здавалося, лише патріотичнымъ окликомъ жалю на злобу нашои судьбы, до котрого то оклику шукаемо илюстрацій и коментарѣвъ въ подѣяхъ минувшого року. Анѣ намъ на гадку не приходитъ признати хотьбы въ чотыри очи сумну правду, бо предсѣнь и другû народы переходили подôбну судьбу, що прим. положенье Чехôвъ середъ премогучого германьского елементу и нынѣ не есть лекше ôтъ нашого становища. Боимося себе спытати о правдивû причины сихъ подѣй, чи може случайно чей въ гдечѣмъ нема нашои вины, чи може хоть въ гдечѣмъ мы не зблудили, чи не подали пригожого оружія въ руки противникôвъ. Не пытаемо о причины, узнаемо знову цѣлковиту нашу безневинность и непогрѣшимôсть въ всѣхъ нашихъ дѣлахъ и поступкахъ, идемо старою, давною дорогою и дивуемося, що не выходимо зъ блуканины. Чи годится намъ такъ поступати яко народови, котрый хоче жити и розвиватися, чи не булабы пора предсѣ розôбрати причины тыхъ сумныхъ обявôвъ и еще сумнѣйшихъ подѣй и дôзнатись, кôлько чужои а кôлько нашои вины въ нашôй теперѣшнôй недоли...

ДОПИСИ.

Зъ Черновець.

(*Переглядъ политичного и литературного житя буковиньскихъ Русинôвъ за р. 1882.*) Въ нынѣшнôй дописи задумавъ я подати ВП. читателямъ „Дѣла" вѣрный образъ стану буковиньскихъ Русинôвъ и ихъ дѣяльности въ минувшôмъ роцѣ. Тымъ чиномъ хочу причинитися до розъясненя многихъ невѣрныхъ понятій о станѣ справъ народныхъ на Буковинѣ; невѣрнû тû понятя, закрываючû фактичный станъ рѣчей або затемняючû его до непôзнаня, шкодятъ богато нашôй народнôй справѣ. Я маю тутъ на думцѣ усунути фалшиву и шкôдну политику — писати самû „славословія", часомъ надто пересаднû... Лишь свѣтло съ тѣнею добре розмѣщене — може намъ представити правдивый образъ. Длятого сповнимо лишь свôй обовязокъ, коли наведемъ не одно таке, що до теперь не выйшло на денне свѣтло.

Передовсѣмъ мушу обзнакомити ВП. читателѣвъ съ головными складовыми частями руского народа на Буковинѣ. Народъ рускій творятъ селяне, проживаючû въ цѣлостнôй масѣ надъ Прутомъ и Черемошомъ и маленька горстка интелигенціи, проживаючои по бôльшôй части въ Чернôвцяхъ; шляхты, дѣдичѣвъ рускихъ на Буковинѣ нема, такъ само якъ въ Галичинѣ. Вправдѣ еслибы зважати на розговорный языкъ, то и дѣдичѣвъ, проживаючихъ въ рускихъ частяхъ ...належалобы зачислити по бôльшôй ...Русинôвъ, але самû они держатъ се...мунôвъ, — а се для насъ рѣшаюче. ...застановлявся я и дослѣджувавъ причину ...объячу, и пересвѣдчився, що тутъ ...ролю ôтограла религія, якъ въ Галичинѣ ...Религію православну, котру на Буковинѣ ...исповѣдуютъ Русины и Ромуны, ...тутъ загально „волоскою". На запитанє ...якои ты вѣры? — почуешь ôтповѣдь „...скои", або частѣйше: „я Волохъ". Та ...инакше ôтповѣдае не лишь Ромунъ, а ...синъ. Понятье о религіи перемагае по...народности, такъ що въ тôмъ змыслѣ ...ковинѣ проживаютъ „Волохи" и дуже ...„Русинôвъ", т. е. уніятôвъ. Въ ...шихъ часахъ, коли на Буковинѣ сили ...повѣявъ духъ національный, нечислени...рѣлû патріоты ромуньскû успѣли выко...тое обстоятельство для себе и загортае ...свôй таборъ всю шляхту, котрои неяс...понятье о національности що разъ бôльше ...ясняеся въ корысть ромунщины; дѣти ...стаются въ школахъ Ромунами и то...мунами съ самопôзнаньемъ. Якъ мала ...буковиньска мае національного самопôзнанє ...те мôгбы я навести много примѣрôвъ ...жуся, однакъ на кôлькохъ. Недавно ...таку розмову одного дѣдича съ своимъ ...по руски: „Чуешь, Ярцю, та бо ты ...„Волохъ", а не умѣешь анѣ слова по во...требабы тобѣ выучитися хочь кôлька ...волоскихъ!" Додати треба, що и самъ ...по волоски, т. е. по ромуньски не умѣе. ...кавый такожь такій фактъ: Въ селѣ ...Черновець малювавъ маляръ церковь. ...села бажавъ, щобы въ копулѣ примѣсти ...національну „барву" ромуньску. Академикъ ...Т. сказавъ дѣдичеви, що ромуньска барва есть „синё-жовта", — и дѣдичь казавъ барву примѣстити въ копулѣ, въ найлучшій вѣрѣ, що она ромуньска!

Ôтъ шляхты перейдѣмъ до буковиньского духовеньства. Мѣжь духовеньствомъ буковиньскимъ а галицкимъ есть ве...рôжниця. Въ Галичинѣ коли Поляки ...ятъ о рускôмъ народѣ, то любятъ посмѣ...ватися, що галицко-рускій народъ складае ...ворі"; тымъ они стверджуютъ, що Галичинѣ руске духовеньство признае ...народности и дбае о національну ...о матеріяльный добробытъ народа, ...виньскû Русины — якû бы мы не ...и гордû, кобы о буковиньско-рускомъ народѣ ...мôгъ кто небудь сказати, що ôнъ складаесь ...„зъ хлопôвъ и попôвъ"! Але годѣ, нѣкто того не скаже, бо нашихъ православныхъ попôвъ — ...съ дуже малыми выняткамъ — не можна навѣть порôвнати съ патріотичнымъ свѣдомо...народно-рускимъ гр. кат. духовеньствомъ галицкимъ. Интелигенція галицка — о скôлько менѣ извѣстно — есть тои думки, що православнû священики буковиньскû въ рускихъ селахъ суть такими рускими дѣятелями, народо...

мѣтнû „Походъ Собеского пôдъ Вѣдень 1683, Ст. Качалы" накладомъ „Дѣла" и Обачного „Причины, для якихъ упадае чинъ св. Василія В." накладомъ „Батьковщины".

Зъ политично-популярныхъ часописей подавала именно „Батькôвщина" крôмъ статей политичныхъ, економичныхъ и т. и, также популярно выложенû розправы науковû (правничû) „*Про выелащенье пôдъ желѣзницѣ*", „*О пожичкахъ и процесѣ въ справахъ пожичковыхъ*", „*Про выборы до сойму*". Розправы тû появляются все на часѣ, обговорюючи въ способъ для нашои интелигенціи якъ священикôвъ, учителѣвъ дуже ...ристуный справы, котрû живо дотыкаютъ на...о народа, а приступнû и ширшимъ кругамъ, ...якъ редакція Батькôвщины выдае ихъ ...якъ особными ôтбитками п. з. „Рускій пра...ръ народный" по дуже дешевôй цѣнѣ. Треба ...ко жалувати, що мало кто зъ интелигенціи ...мався труду, справы въ правотарѣ обгово...ванû популяризувати межи народомъ, котрый ...ъ безъ проводу не може богато корыстати зъ ...хъ книжочокъ. Въ рубрицѣ „*Дрôбный право...*" подае редакція пораду у всякихъ спорахъ ...ныхъ и пригодахъ такъ громадамъ якъ поо...кимъ людямъ, а порадникъ такій именно въ ...рѣшныхъ часахъ, коли рускû товариства и ...доты дôзнаютъ неразъ несправедливои напа...зъ рôжныхъ сторôнъ, мае велику вартôсть.

Дуже добре вызначаеся зъ помежи нашого ...одичного выдавництва популярного часопись „...господарь и Промышленникъ", органъ господар...о-промыслового товариства въ Станиславовѣ, ...дагованый совѣстно п. Ничаемъ такъ, що смѣло ...же станути побôчь того рода заграничныхъ ...выдань. Гарнû илюстраціи еще бôльше пôдносятъ вартôсть сеи часописи.

Щобъ покôнчити рѣчь нашу про популярну словеснôсть, мусимо згадати про выданя рускихъ просвѣтныхъ товариствъ „Просвѣта" и „Общество имени М. Качковского", котрû выходятъ ôтдѣльными книжками. Замѣтно, що „Просвѣта" дбае пильно, щобъ съ кождымъ рокомъ, такъ якъ зростае число еи членôвъ, подавати имъ за вкладки членьскû що разъ бôльше лектуры и не тôлько прикладае велику вагу до внутрѣшнои стôйности выдаваныхъ праць популярныхъ, але й внѣшнои формою стараеся поставити ихъ поручь съ того рода выданями иншихъ культурныхъ народôвъ. Такъ именно зъ сегорôчныхъ книжочокъ, котрыхъ „Просвѣта" выдала 6 въ 24 листы тѣсного друку, отже значно бôльше якъ пôсля принятои установы припадало, бо ажь 2 аркушѣ кождого мѣсяця и то съ многочисленными и коштовными илюстраціями (крôмъ части календарскои и информаційнои въ календари), вызначаеся „Рогата худоба" Іос. Барвѣньского съ прехорошими илюстраціями; вельми хосенна и дуже добре уложена такожь праця Ол. Барвѣньского „Помôчь власна" пôсля Смайльса приладжена до потребъ руского народа, а В. Лукича „Календарь илюстрованый" представляеся не тôлько обемомъ яко спора книжка, але й рôжнородностею поданого матеріялу тай добрыми илюстраціями (крôмъ двохъ передныхъ, котрû зовсѣмъ неудалися) займае передове мѣсце въ календарскôй литературѣ сегорôчнôй. Систематично поданою популярною исторіею Руси, котрои теперь выйшла Ч. IV Ол. Барвѣньского причиняеся товариство дуже много до розбудженя національнои свѣдомости мѣжь народомъ и молодѣжю. Въ такôмъ менше бôльше объемѣ подало „Общество им. Качковского" свои выданя религійно-морального та господарского ...ржаня. Примѣтити мусимо, що просвѣтно-наве товариство „Галицко руска Матиця" и въ ...ъ роцѣ не докинуло нѣякои працѣ, нѣ популярнои, нѣ научнои до збогаченя нашои молодои ...ческои. Накладомъ поодинокихъ авторôвъ выйшли популярнû працѣ *дра М. Бучиньского* „...Лекуха и законы противъ неи" у Львовѣ и *М...ковича* „Розмова В. Горлатого съ С. Клином... о школѣ и шкôльнôмъ примусѣ", въ Черновцяхъ.

Не можемо закôнчити нашого перегляду ру...кои популярнои словесности за р. 1882 без...кôлькохъ еще увагъ о направленю, формѣ и п...лахъ нашои популярнои працѣ въ загалѣ. Хочь дуже радо ôтдаемо похвалу нашимъ популярнымъ выдавництвамъ и то похвалу по справедливости и съ вдячностею пôдносимо заслуги тыхъ товариствъ и тыхъ малочисленныхъ мужѣвъ, що неутомимо трудятся такъ поодиноко якъ и громадно въ тыхъ товариствахъ надъ просвѣтою народа, — то все жь таки мусимо знову про загальну популярно-просвѣтну працю нашу сказати, що она стоитъ еще дуже низенько и слабенько. Мы не еще не станули на широку, а для насъ едино спасительну и необходиму дорогу правдивои народнои просвѣты. То, що доси пишеся для народа не тôлько дуже мало входитъ въ народнû ма... але що важнѣйше и сумнѣйше, не може по бôльшôй части навѣть входити въ тû народнû ...рускû, а еще менше ихъ оживити и освѣдом... яко народъ рускій. Нашû популяризаторы не ...чилися еще такъ писати, щобъ зъумѣли добр... до серця и душѣ цѣлого нашого народа, а зъ ...гои стороны предметы національнои прос... руского народа остаются не дôтиненû поп...ными писателями нашими.

Згадаймо тôлько, що доси еще нѣкто не ...спивъ популярно, для нашого народа не т... зрозумѣло, але и переконуючо пытаня: що ...кого руска народнôсть и чому ôнъ повинъ бути Русиномъ? Згадаймо дальше, що исто...минувшôсть нашого народа не есть еще доси ...ставлена въ способъ для народа зрозумѣлый ...оживляючій — словомъ, — що не маемо ...правдивои исторіи популярнои,